

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

5RE314 Sociální a kulturní prostředí sídel a regionů

PODROBNÝ ROZPIS PŘEDNÁŠEK

Téma 12: Participace občanů. Komunitní plánování jako nástroj komunitního rozvoje.

Participace (z lat. *partem capere*, mít podíl) - sdílení něčeho, účast nebo podílení se na něčem

Zapojování občanů do věcí veřejných – OTÁZKA NA STUDENTY – proč je to důležité (pro orgány VS/ pro občana)

Základní principy zapojování veřejnosti - *Ústava ČR, zákon č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím, 128/2000 Sb. o obcích, č. 298/1992 Sb., o místním referendu a další.*

V Česku jediná zákonem definovaná metoda je místní referendum - výsledky jsou při splnění zákonných podmínek pro obec závazné. (Podmínkou je minimální účast 35 % oprávněných osob, přičemž nadpoloviční většina účastníků musí hlasovat pro určité rozhodnutí a zároveň to nesmí být méně než 25 % oprávněných osob.)

OTÁZKA NA STUDENTY - jaké jsou další metody zapojování občanů:

- Dotazníkové šetření
- Osobní rozhovory
- Kulaté stoly
- Veřejná projednávání
- Pracovní skupiny
- Mapování veřejných prostranství
- Interaktivní výstava
- a další

OTÁZKA NA STUDENTY uveďte výhody a nevýhody každé metody

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Jednotlivé úrovně participace

Vrchol	↑	ROZHODOVÁNÍ V RUKOU OBČANŮ	Občané si sami rozhodují o svých záležitostech
4. stupeň		PARTNERSTVÍ	Občané spolupracují se samosprávou
3. stupeň		KONZULTACE	Samospráva naslouchá občanům
2. stupeň		ZODPOVÍDÁNÍ SE	Samospráva vysvětluje občanům
1. stupeň		OPOZICE INFORMOVÁNÍ	Občané mohou vyjádřit své námítky

OTÁZKA NA STUDENTY Dokážete, na základě svých zkušeností, odlišit jednotlivé stupně participace a uvést příklady?

OTÁZKA NA STUDENTY Dokážete, na základě svých zkušeností, vysvětlit proces participace a zapojení aktérů do jeho jednotlivých částí?

Vysvětlení výhod a nevýhod participace (viz slide č. 7 v prezentaci)

Kritéria hodnocení úspěšnosti participace

Různé přístupy, nicméně lze zahrnout (vysvětlit, uvést příklady – doplnit na základě zkušeností studentů):

- Reprezentativnost
- Nezávislost
- Načasování zapojení veřejnosti
- Míra vlivu
- Transparentnost
- Rovnost účastníků
- Přístup ke zdrojům
- Rozhodovací proces

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

- Efektivnost

OTÁZKA NA STUDENTY Pomocí jakých indikátorů byste posuzovali jednotlivá kritéria?

Komunitní plánování jako nástroj komunitního rozvoje využívající participaci občanů

V rámci KP - lokální plány na místní úrovni; lze vytvářet politiky a strategie ve spolupráci s občanskou společností a ekonomickými subjekty.

Výhody KP – např.

- vhodnější rozhodování díky znalostem občanů,
- zlepšení procesu spolupráce, který vytváří pocit sounáležitosti,
- posiluje demokratickou důvěryhodnost, neboli lidé mají právo rozhodovat o prostředí, ve kterém žijí,
- organizace, které udělují granty, preferují zapojení komunity do veřejného rozhodování, lepší přijetí projektů a programů společností,
- lidé mají díky komunitnímu plánování lepší vztah k prostředí, ve kterém žijí, čímž se zvyšuje pravděpodobnost snížení vandalismu a znečišťování prostředí.¹

Komunitní plán je zpravidla definován **na dobu 2 - 3 roky** (střednědobý plán).

Strategický dokument, který potřebuje podporu představitelů obcí a zastupitelstev, jelikož do procesu jsou zapojeni subjekty z neziskového sektoru, podnikatelské subjekty a jiní.²

Do procesu tvorby KP je zapojena předem definovaná místní pracovní skupina, která komunikuje s odborníky a zástupci široké veřejnosti.

Komunitnímu plánování je nástrojem pro posuzování jednotlivých potřeb. Lze jej definovat jako metodu, díky které dochází k rozvoji jednotlivých oblastí veřejného života.

Velmi často se využívá v oblasti sociálních služeb a jejich kvality - komunitní plánování sociálních služeb - zajišťování dostupnosti sociálních služeb v souladu se zjištěnými potřebami v lokalitě / regionu.

---

¹ WATES, Nick. The community planning handbook: how people can shape their cities, towns and villages in any part of the world, 2000

² HARASIMOVÁ, S. Marketing událostí v prostoru komunitního plánování sociálních služeb, s. 98 – 110, 2012

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Komunitní plánování představuje cyklický, spirálovitě se opakující proces. Sousloví komunitní plánování napovídá, že plánování služeb probíhá za účasti komunity, např. v rámci plánování sociálních služeb probíhá plánování za účasti zástupce uživatelů, poskytovatelů, zadavatelů sociálních služeb, ale i za účasti zástupců širší veřejnosti.³

Komunitní plánování je metodou pro zvyšování sociální soudržnosti komunity.

V oblasti sociálních služeb vede ke zvýšení dostupnosti a kvality sociálních služeb a obecné povědomí o možnostech řešení individuálních sociálních případů. Výsledkem je systém sociálních služeb na místní úrovni, který odpovídá místním potřebám. Účastníci KP jsou omezeni materiálními, finančními a lidskými zdroji, tudíž výsledkem je kompromis, který je mezi tím, co bylo žádáno a co je k dispozici.

Jedná se o sociální soudržnost a hlavně efektivní využití vlastních zdrojů a dotací.

Role, principy a fáze komunitního plánování

Základní koncept komunitního plánování je princip triády zadavatel, poskytovatel a uživatel. Obec nebo kraj vytváří prostředí pro dlouhodobé zapojování a spolupráci občanů, dále je aktivní v rozšiřování řady metod řízení a plánování veřejných služeb, podporuje spoluúčast občanů na rozhodovacím procesu, respektuje při rozhodnutí cíle a priority stanovené v komunitním plánu a také určuje jasná pravidla financování služeb.

Obec či kraj jsou garanty realizace výstupů a samotná podpora od zadavatele je nutná pro uskutečnění plánu. Poskytovatelem veřejných a sociálních služeb může být například fyzická osoba, nestátní nezisková organizace, organizace zřízena obcí, krajem nebo státem. Jsou odborníky dané oblasti, tudíž dokáží odhadnout trendy a poptávku. Uživatel je člověk, kterému jsou služby určeny. V komunitním plánování lze definovat **tyto hlavní principy**⁴:

Princip triády – v rámci komunitního plánování spoluprací minimálně celkem tři strany, zadavatel, poskytovatel a uživatel.

Partnerství mezi všemi účastníky – veškeré potřeby a cíle mají u všech stejnou váhu. Souvisí také s principem rovnosti. Každý má právo se vyjádřit, nikdo nesmí být vyloučen ani být

³ Kol. autorů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb, 2004

⁴ HARASIMOVÁ, S. Marketing událostí v prostoru komunitního plánování sociálních služeb, s. 98 – 110, 2012

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

diskriminován. Organizace a proces plánování musí zajistit všem účastníkům rovnost postavení a hlasu v průběhu všech jednání.⁵

Zapojování místního společenství – žádný z potenciálních účastníků by neměl být vyloučen nebo diskriminován. Formy oslovení a zapojení by měly probíhat srozumitelně a efektivně například podle bydliště, způsobu života, socioetnické příslušnosti a jiné.

Hledání nových lidských a finančních zdrojů – spolupráce s podnikateli, dobrovolníky, domácími pečovateli a svépomocnými skupinami je velmi důležitá. Převážně se jedná o oboustranně přínosnou spolupráci.

Práce s informacemi – všichni by měli mít rovný přístup k informacím uvnitř řídicí struktury, a mělo by docházet k předávání informací veřejnosti. Je zapotřebí, aby byl stanoven proces pro předávání informací a zpracovávání připomínek. Informace by měly být všem přístupné a jednání by měla být otevřená.

Průběh zpracování je důležitý jako finální dokument – dokument nezpracovává specializovaný pracovník, avšak proces komunitního plánování znamená vyhledávání, zapojování a kooperaci s různými lidmi. Díky tomuto procesu může být systém sociálních a veřejných služeb jedinečný a odpovídající místním potřebám.

Zohlednění již vytvořené a osvědčené spolupráce – kvalitní spolupráce mezi účastníky přináší kvalitní nabídku sociálních služeb. Pro komunitní plánování je potřeba profesionalita, demokratická spolupráce, efektivní uzavírání dohod, koučování, projektové řízení a plánování.

Kompromis přání a možností – výsledkem komunitního plánování je vždy nejlepší možná varianta mezi tím, co chceme, a co máme k dispozici. Nejde pouze o finanční zdroje, ale také lidské zdroje.⁶

Princip souhlasu pravidel a bariér - musí existovat obecná dohoda s definovanými pravidly mezi jednotlivými zájmovými skupinami.

V komunitním plánování by měli být zapojeni účastníci **různého věku, pohlaví, sociální skupiny** atd. Dalším důležitým principem je využití více metod během plánování, například připomínkování na výstavě, workshopy, open space a další metody (viz výše).

⁵ JANKŮ, Vít, Kateřina KUBALČÍKOVÁ, Zdena HAŠOVÁ, Radim JANÍK a Lucie ROCKOVÁ. Příručka dobré praxe v oblasti komunitního plánování sociálních služeb [online]., 2013

⁶ VASKOVÁ, Vladana a Ondřej ŽEŽULA. Komunitní plánování věc veřejná: jak zjistit, co lidé opravdu chtějí? Jak zlepšit život v obci?, 2002

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Při participaci a komunitním plánování je nutné respektovat **charakteristiku a tradice daného území, podporovat regionální různorodost.**

Velice důležitým principem je **přednost kvality nad kvantitou.**

Další princip komunitního plánování je **vhodné využití odborníků.** Nejlepší výsledky se objevují ve spolupráci odborníků a občanů.

Obsah KP

Komunitní plán by měl obsahovat popis a analýzu existujících zdrojů. Jaké sociální služby obec nebo kraj nabízí a to zejména zdravotnictví, školství, pracovní příležitosti, volný čas apod. Dále by zde měl být popis a analýza skutečných potřeb obyvatel v oblasti služeb a k tomu statistické, sociologické a demografické údaje. Je potřeba vykreslit časový plán realizace a sepsat způsob jakým bude komunitní plán sledován a vyhodnocován. Nedílnou součástí je způsob, jakým budou jednotliví účastníci komunitního plánu participovat a jakou budou mít odpovědnost.

Lze rozlišit **šest fází komunitního plánování**⁷:

1. vydefinovat pracovní skupiny, kdo by se měl při vytváření komunitního plánu účastnit, jak by se měli účastníci oslovit a mít jasnou informační strategii.
2. řídicí struktura pro komunitní plán, zapojují se všichni účastníci do procesu a jsou stanoveny pravidla jednání řídicí struktury.
3. představit cíle a zájmy účastníků, zanalyzovat potřeby služeb a zhodnocení slabých a silných stránek, popřípadě rizik a příležitostí existujícího systému.
4. návrh rozvoje sociálních služeb. Jakým směrem by měly směřovat, jakého by mělo být dosaženo cíle, jak lze využít regionální i nadregionální zdroje.
5. strategie rozvoje sociálních služeb. Zde je vyobrazen plán všech kroků k dosažení cílů a priorit, je sledována realizace komunitního plánu a zpracovává se jeho konečná verze.
6. Komunitní plán je připomínkován veřejností, a poté předložen zastupitelstvu je schválení. Realizace plánu a informace veřejnosti o daném komunitním plánu.

Proces komunitního plánování lze případně i rozdělit pouze do čtyř fází⁸:

⁷ VASKOVÁ, Vladana a Ondřej ŽEŽULA. Komunitní plánování věc veřejná: jak zjistit, co lidé opravdu chtějí? Jak zlepšit život v obci?., 2002.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

1. První fází je přípravná fáze, kde vzniká základní organizační členění, zapojení a vzdělávání aktérů, hledání materiálních a personálních zdrojů.
2. Ve druhé fázi je analyticko-popisná část, kde je potřeba shromažďovat potřebné poznatky, socio-demografické analýzy území, sumarizace potřeb občanů, analýza stávajících sociálních služeb a zjišťování stanoviska zadavatelů.
3. ve třetí fázi se vyjasňují výchozí hodnoty, společná vize systému služeb, dlouhodobý výhled rozvoje služeb a stanovené priority pro dané období.
4. Ve čtvrté fázi, a to v realizační, se konkretizují jednotlivé kroky rozvoje, sestavení plánu rozvoje a dohody spolupráce mezi jednotlivými subjekty.⁹

Využití komunitních přístupů

OTÁZKA NA STUDENTY V jakých oblastech (kromě sociálních služeb lze využít KP?

Komunitní přístupy lze využít například v **územním, finančním, strategickém plánování či v plánování kulturního vyžití** a sociálních služeb. Na úrovni místní samosprávy nejlépe uplatníme participativní mechanismus.

Při přípravě dokumentů se využívá expertního nebo komunitního přístupu. **Komunitní přístup** je založen na otevřeném přístupu k plánování všem subjektům v rámci dané komunity, které se mohou zúčastnit všech fází přípravy dokumentu, zapojena je také široká veřejnost. Naopak **expertní přístup** je uzavřený proces, který je založen na participaci významných představitelů dané oblasti např. političtí a ekonomičtí představitelé. V diplomové práci bude využit pouze komunitní přístup, nikoli expertní.¹⁰

---

⁸ JANKŮ, Vít, Kateřina KUBALČÍKOVÁ, Zdena HAŠOVÁ, Radim JANÍK a Lucie ROCKOVÁ. Příručka dobré praxe v oblasti komunitního plánování sociálních služeb [online], 2013

⁹ JANKŮ, Vít, Kateřina KUBALČÍKOVÁ, Zdena HAŠOVÁ, Radim JANÍK a Lucie ROCKOVÁ. Příručka dobré praxe v oblasti komunitního plánování sociálních služeb [online], 2013

¹⁰ GaREP spol. s.r.o., Koncepční dokumenty. *Metodická podpora regionálního rozvoje* [online]., 2009

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

